

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ. ΠΟΛΙΤΗ «Ο Έλληνισμός και η νεωτέρα Αίγυπτος». Ιστορία του Αιγυπτιώτου έλληνισμού από του 1798 μέχρι του 1927. Έκδοτική εταιρεία «Γράμματα» Ἀλεξάνδρεια - Ἀθήνα 1928.

Στό πολύ σπουδαίο αὐτό σύγγραμμα γίνηκε ἐξαιρετική ὑποδοχή ἀπὸ ἑλληνικό κοινὸ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ τύπος ἀσχολήθηκε μ' αὐτό εὐρύτατα καὶ πολὺ ἐπαινετικά, καὶ ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀντιτύπων ἀγοράστηκε καὶ ἐξακολουθεῖ ν' ἀγοράζεται. Τὸ σημειώνομε αὐτὸ γιατί μᾶς ἱκανοποιεῖ σὰν Ἀλεξανδρινὸ περιοδικό, νὰ βλέπομε πὼς ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Αἰγύπτου παίρνει ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐνδιαφέρεται νὰ μάθει τὸ τί ἔκαμαν οἱ προγενέστεροι. Ὁ κ. Πολίτης τοῦδωσε τίς πληροφορίες πὺν χρειάζεται ὅσο τὸ δυνατόν συστηματοποιημένες καὶ ἐξακριβωμένες.

Ὁ κ. Καμπᾶς εἶπε πολὺ ὀρθὰ γιὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ πὼς διαβάζεται σὰν μυσθιστόρημα. Τὸ προσὸν τῆς καλῆς ἀφήγησης ἦταν ἰδίως οὐσιῶδες γιὰ νὰ κάνει τὸ ἔργο ἐλκυστικὸ στὴν πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων τῆς Αἰγύπτου, γιατί αὐτοὶ ἀσχολούμενοι στὸ ἐμπόριο καὶ στὶς χρηματιστικῆς, βιομηχανικῆς καὶ ἄλλες πρακτικῆς ἐπιχειρήσεις ἔχουνε λίγες ὥρες σχολῆς, καὶ γιὰ νὰ διαβάσουν ἕνα ἔργο ἱστορικὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ βροῦνε βαρὺ, ὅσο σοφὸ κι' ἂν εἶναι. Καὶ ἡ μορφή τοῦ βιβλίου εἶναι ὡραία. Χαρτί, χαρακτῆρες, εἰκόνες. Ὅλα περιποιῶνε τιμὴ στὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴν καλαισθησία τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου «Γράμματα» .

Ἡ εἰσαγωγή τοῦ ἔργου μιλάει γιὰ τὴν πρώτη ἐγκατάσταση τῶν Ἑλλήνων στὴν Αἴγυπτον. Γιὰ πιθανὴ ἐποχὴ τῆς μόνιμης ἐγκατάστασῆς τους ὁ κ. Πολίτης παραδέχεται τὸν 8ο αἰῶνα π.Χ. καὶ πρώτους Ἑλληνες πὺν κατοικήσανε τὴν Αἴγυπτον τοὺς Μιλήσιους. Οἱ πληροφορίες πὺν μᾶς δίνει γιὰ τὴν Ναύκρατι, τὸ πρὶν ἀπτοὺς Πτολεμαίους μεγάλο ἑλληνικὸ κέντρο τῆς Αἰγύπτου, εἶναι πολὺ καλὰ διαλεγμένες. Ἡ εἰσαγωγή, περιληπτικά, ἀλλὰ καὶ μὲ ἱστορικὴ τέχνη, δίνει διαφωτιστικῆς πληροφορίες γιὰ τὴν σταδιοδρομία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Αἰγύπτου ὡς τὸ τέλος τοῦ προπερασμένου αἰῶνα. Ὁ κ. Πολίτης ἀσχολεῖται γιὰ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον ζήτημα τῆς βαθμιαίας ἐξαφάνισης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στὴν Αἴγυπτον μετὰ τὴν ἀραβικὴ κατάκτηση. Δυὸ αἰῶνες σχεδὸν μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Ἀλεξάνδρειας ὁ πατριάρχης Χριστόφορος κήρυττε ἑλληνικά. Ἀλλὰ ὕστερα ἀπ' αὐτὸν ὁ πατριάρχης Εὐτύχιος (933-940) συνέ-

γραφε ἀραβικά. Οἱ τελευταῖοι ἑλληνο-ἀραβικοὶ πύργοι εἶναι τῆς δεύτερης πενηκονταετίας τοῦ 8ου αἰῶνα. Ἐχομε ὁμως ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Ἀσουάν, Φυλῆς καὶ τοῦ Σουδάν χρονολογούμενες ἀπὸν 7ο ἴσαμε τὸν 12ο αἰῶνα.

Στὸ κεφάλαιο «Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν Γαλλικὴν κατοχὴν» ὁ κ. Πολίτης ἐξετάζει καὶ κρίνει τὶς διαφορὰς πληροφορίας γιὰ τὸν ἑλληνικὸ πληθυσμὸ τῆς Αἰγύπτου στὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνα καὶ φτάνει στὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν μποροῦνε νὰ ὑπολογιστοῦν οἱ Ἕλληνες τῆς Αἰγύπτου στὰ 1798 παραπάνω ἀπὸ 3000. Στὸ Κάιρο ἦταν οἱ πῖο πολλοί, 2000· καὶ κεῖ ὑπῆρχε, ὅταν ἤρθανε οἱ Γάλλοι, σχολεῖο ἑλληνικόν.

Ὁ συγγραφεὺς διηγεῖται τὶς ὑπηρεσίες τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν πρὸς τοὺς Γάλλους· παραθέτει δὲ τὴ διαταγὴ τῆς 6 Βρυμαίγε τῆς χρονιάς Ἐπιὰ (27 Ὀκτωβρίου 1798) μὲ τὴν ὁποία ὁ Βοναπάρτης σχηματίσε τρεῖς ἑλληνικοὺς λόχους ἀπὸ ἑκατὸ ἄντρες τὸν καθένα. Ὑστερα οἱ Γάλλοι αὐξήσανε τὸν ἑλληνικὸ στρατό τους σὲ 1500 ἄντρες. (Μιὰ πηγὴ τοὺς ἀνεβάζει σὲ 2000, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἄλλη τοὺς κατεβάζει σὲ 900). Ἡ γενναιότητα τῶν ἑλλήνων στρατιωτῶν, λέγει ὁ κ. Πολίτης, ἔλκυσε «τὴν ἐκτίμησιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὡς καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἐκείνων οἱ ὅποιοι τοὺς εἶδον νὰ μάχονται». Ὁ ἑλληνικὸς αὐτὸς στρατός, πού σχηματίστηκε στὴν Αἴγυπτο, παρατηρεῖ ὁ κ. Πολίτης, ἦταν ἓνα ἀπτὰ σχολεῖα πού προ-παρουσεύασαν τὸ πεζικὸ τῆς στρατιᾶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης· εἶναι σήμερον ἀποδειγμένον ὅτι στὸν ἑλληνικὸ στρατὸ τῆς Αἰγύπτου «Ἀρχηγοὶ τινες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔλαβον „ τὴν πρώτην στρατιωτικὴν τῶν μόρφωσιν ».

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Μωχάμετ Ἄλη ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων αὐξήσε πολύ. Στὸ Κεφάλαιο 3ο «Οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Μωχάμετ Ἄλη» ἐξιστορεῖται ἡ ἐνδιαφέρουσα δράση τοῦ Τοσίτσα, σὰν Ἀλεξανδρινὸς προύχοντας καὶ σὰν Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδας.

Τὰ τέσσαρα κεφάλαια πού ἀκολουθοῦνε δίνουν στὸν ἀναγνώστη σαφεῖς καὶ ἀφθονες πληροφορίες γιὰ τὶς Ἑλληνικὰς κοινότητες (τὴν ἀρχὴν τους, τὴν ἐξέλιξίν τους καὶ τὴν τωρινὴν κατάστασιν), γιὰ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γιὰ τὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα καὶ σωματεῖα.

Στις σελίδες 390-423 ὁ ἀναγνώστης θὰ βρεῖ μιὰ πολύτιμη καὶ πολὺ μεθοδικὴ ἱστορία τῆς Ἀμπετείου Σχολῆς. Μᾶς ἄρεσαν καὶ τὰ κλισεῖ τῶν δύο ἐγγράφων τοῦ 1837—τῆς «Ἑλληνικῆς Προξενικῆς Πρακτορίας» καὶ τῶν ἀδελφῶν Ραφαήλ καὶ Ἀνανία Ἀμπέτ.

Πολὺ ἐπιτυχημένα ὁ κ. Πολίτης παραθέτει στὴν τελευταία σελίδα

λίδα τοῦ βιβλίου—τὸ ὁποῖον παρουσιάζει τὴ θαυμάσια δράση τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Αἰγύπτου — τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ Λόρδου Κρόμερ.

“...Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἣτις θὰ ἠδύνατο σχεδὸν νὰ ὀνομασθῆ
„ πόλις ἑλληνική, ὑπάρχουν πολυπληθεῖς Ἕλληνες μὲ ἐπιρροὴν
„ καὶ λίαν ἀξιοσέβαστοι. Ἡ παρουσία των ἐν Αἰγύπτῳ εἶνε
„ διὰ τὴν χώραν εὐεργέτημα ἀναμφισβήτητον...”.

Α. Τ.

ΚΟΝΤΕΣΣΑΣ ΝΤΕ ΝΟΑΪΓ “Ποιήματα” μετάφραση Μυρτιώτισσας.
Ἰθάκη 1928.

Ἡ ἔξοχη ἑλληνίδα ποιήτρια Μυρτιώτισσα μᾶς δίνει σὲ λαμπρῇ
μετάφραση ποιήματα τῆς πολὺ γνωστῆς γαλλίδας ποιήτριας Ντέ
Νοαΐγ διαλεγμένα ἀπὸ διάφορες συλλογές της. Ἡ ἐκλογή πολὺ
ἐπιτυχημένη. Ἡ Μυρτιώτισσα μᾶς παρουσιάζει ἔτσι τὶς κυριώτερες
μορφές τῆς ποίησης τῆς Νοαΐγ, σ’ ἓνα στίχο ὑπέροχα δουλεμένο
ποῦ δὲν εἶναι πιά μετάφραση ἀλλὰ ἀναδημιουργία.

Τὸ ἔργο τῆς Νοαΐγ ποῦ κρατᾷ βέβαια ἀπτόν ρωμαντισμὸ ἴ-
σως νὰ μὴν ἐνθουσίαζε σήμερα πιά πολλοὺς ἂν δὲν ἔπαλλε μέσα
του ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἀλήθεια, ὁ προσωπικὸς τόνος. Τὸ ἔργο τῆς
Νοαΐγ δὲν ἀνήκει σὲ σχολὴ ἀκριβῶς ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύει αὐτὴ
τὴν ἴδια. Ἡ ποιήτρια τραγούδησε τὰ συναισθήματά της. Εἶναι
ἀπτοὺς σημαίνοντας γίλλους ποιητὲς τῆς τελευταίας 30ετίας. Ἑλ-
ληνίδα ἀπτὴ μητέρα της — Μουσοῦρου, τῆς λαμπρῆς κρητικῆς γεν-
νιάς — ἡ Νοαΐγ ἀγαπᾷ πολὺ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ὕμνησε σὲ πολ-
λὰ ἀπτά ποιήματά της.

Ἄπτά μεταφρασμένα τραγούδια ἰδιαίτερα μᾶς ἄρεσαν—“Ρο-
δόκλεια” — ἡ “Πόλη” — “Μὲς στὸ βαθὺ κρεββάτι μας” — “Προσ-
φορὰ στὸν Πᾶνα” — “Ἑλληνολατορεία” — ποῦ εἶναι ἀποδομένα
ἀπτὴν Μυρτιώτισσα ἐξ ἴσου καλὰ μὲ πρωτότυπο ἂν ὄχι καὶ καλί-
τερα ἀπ’ αὐτό.

ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ “Ἡ τελευταία ὥρα τοῦ σονέτου”. 1928. Ἐκδ.
Οἶκος Ζηκάκη, Ἰθάκη.

Σ’ ἓνα προλογικὸ σονέτο ὁ κ. Γιοφύλλης μᾶς λέει πὼς γιὰ τε-
λευταία φορὰ γράφει σονέτα, δηλαδὴ τὰ σονέτα ἦτανε γραμμένα
καὶ γιὰ νὰ δημοσιευτοῦν, μιὰ καὶ ὑπῆρχανε, ὁ ποιητὴς τὰ μάζεψε καὶ
τὰ ἔβγαλε σὲ βιβλίον λέγοντάς μας στὸν πρόλογό του πὼς δὲν θὰ
ξανακλειστῆ στὴ φόρμα αὐτῆ γι’ αὐτὸ καὶ τοὺς ἔδωσε τὸν τίτλο
“Ἡ τελευταία ὥρα τοῦ σονέτου”.

Ὁ κ. Γιοφύλλης ξέρομε πῶς εἰλικρινὰ εἶναι νεωτεριστὴς καὶ δὲν μπορεῖ πιά ν' ἀνεχθεῖ κάθε παλαιῦκό. Οἱ πρωτοπόροι μᾶς εἶναι πάντα συμπαθητικοί.

Ἄν διαβάσει κανεὶς πρόχειρα καὶ ἐπιπόλαια τὰ σονέτα τοῦ κ. Γιοφύλλη ἴσως καὶ νὰ φανταστεῖ πῶς εἰρωνεύεται τὴν ποίηση, τόσο ἀπλὰ καὶ γυμνά παρουσιάζει τὰ θέματά του, σὰ νὰ παίζει, ἀλλὰ σὲ μιὰ πιὸ προσεκτικὴ παρατήρηση βλέπει κανεὶς τὴν τραγικότητα ποὺ κλείνουν, τὴν τραγικότητα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ποὺ ζεῖ τὴ ζωὴ τὴ σκληρὴ, τὴ γρήγορη μὲ πού καὶ πού λίγη ὁμορφιά, λίγο αἶσθημα.

Ἄπτά καλύτερα τῆς συλλογῆς εἶναι τὸ “Εὐτυχία” “Shakspeare” “Καρυωτάκης” καὶ τὸ “Ἀριθμοὶ” ποῦχει καθαφισμὸ.

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ “*Ἡ χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά, καὶ ἄλλα διηγήματα*”. Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἄγων».

Ὁ κ. Θ. Καστανάκης εἶναι ἀπτοῦς πιὸ μοντέρνους μας διηγηματογράφους. Τὸ ὕφος του σὲ ξιπάζει στὴν ἀρχή, ἂν καὶ τὸ νοιώθεις, ζωηρό, ζωντανὸ γεμᾶτο ἐνάργεια.

Ὁ κ. Καστανάκης γράφει τὸ κοσμοπολιτικὸ διήγημα, σὲ ὕφος, ἂν μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς, κοσμοπολιτικό. Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἑλλάδας θὰ ξιπάζονται βέβαια περισσότερο μὲ τὰ θέματά του μὲ τὴν τρομερὴ δράση τῶν διηγημάτων του τῆς ὑπερπολιτισμένης ζωῆς τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσας· ἐμεῖς πού ζοῦμε σὲ κοσμοπολιτικὸ περιβάλλον τὰ δεχόμεστε καλύτερα.

Οἱ τύποι πού μᾶς παρουσιάζει εἶναι οἱ τύποι τῶν πόλεων μὲ μεγάλο παρελθόν, τόσο καλὸ ὅσο καὶ κακό, τύποι πού τὰ ἔνστικτά τους βρήκανε μεγάλο πεδίο δράσης. Τύποι παράδοξοι, σχεδὸν φανταστικοὶ γιὰ κείνους πού δὲν παρακολούθησαν τὶς ὑπερπολιτισμένες λεγόμενες τάσεις, τόσο ζωντανοὶ ὅμως τόσο γερὰ ζωγραφισμένοι γιὰ ὅσους δὲν τοὺς μένουν ἄγνωστες οἱ ροπὲς τῶν ἀνθρώπων πού ἔφτασαν ὡς τὸν ἐκφυλισμὸ.

Ὁ κ. Καστανάκης ψυχολόγησε αὐτὸ τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων καὶ χάραξε τοὺς ἥρωες τῶν διηγημάτων του μ' ὅση τοὺς ταιριάζει ὁμότητα καὶ γδύμνια. Οἱ παρατηρήσεις του γερές, δυνατές, ἀνατριχιαστικές.

“Ἡ χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά” ἓνα ἐπεισόδιο, στὴ ζωὴ τῶν μεγάλων πόλεων — ἀλλὰ τί τραγικότητες δὲν κρύβονται πίσω ἀπὸ ἓνα τέτοιο ἐπεισόδιο. Ὁ Τζίμη πού σκότωσε τόσους ἀνθρώπους καὶ πού μὲ μιὰ τραγικὴ κυνικότητα ἔκανε παρατηρήσεις στὸ ἂν θὰ πέθαιναν χαριτωμένα ἢ κωμικὰ τὰ θύματά του, εἶναι γερὰ παρουσιασμένους ἀπτόν κ. Καστανάκη.

Ἄπὸ καλὰ τοῦ τόμου εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ “Μιά περιπέτεια
χωρὶς μετακίνηση” γραμμένο μὲ δύναμη καὶ τέχνη.

ΜΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ “Τὸ κλεισμένο σπίτι”. Ἀθήνα 1928.

Εἶχαμε διαβάσει ἓνα διήγημα τοῦ κ. Νικολαΐδη καὶ εἶχαμε
παρατηρήσει πὺς γιὰ νέου δουλειὰ ἦταν πολὺ ἀξιοπρόσεχτη. Δια-
βάσαμε καὶ “Τὸ κλεισμένο σπίτι”, δὲν μᾶς ἱκανοποίησε ὅπως πε-
ριμέναμε, εἶναι πολὺ ρηχὰ παρμένο ρωμάντζο πού οἱ ἀπιθανότη-
τες μὲ τὴν πιθανὴ πραγματικότητα ἀλληλοχτυπιοῦνται ὄχι πρὸς
ὄφελος τοῦ βιβλίου.

Ἡ ψυχολογία τῆς Πολίνας ὑστερεῖ καὶ τὸ ὅλο ἔργο μοιάζει
ἐπιφανιακό. Ὁ συγγραφέας ζεῖ ἀκόμα φαίνεται στὴν περίοδο τῆς
φαντασίας πού δὲν ἦρθε σ’ ἐλάφῃ μὲ τὸ βάθος τῶν πραγμάτων.

Τὸ ὕφος του ἀρκετὰ γαργὸ σὰν ἀπὸ ἄνθρωπο πού γράφει εὐ-
κολα. Νὰ προσέχει ὁμως ὁ κ. Νικολαΐδης στὸ τρόπο τῆς παρουσί-
ασης δὲν μπορεῖ π.χ. νὰ μιλοῦν δυὸ ἄνθρωποι καὶ μάλιστα νὰ
συζητοῦν ὁ ἓνας ἀπὸ μέσα καὶ ὁ ἄλλος ἀπ’ ἔξω ἀπὸ μιὰ κλεισμέ-
νη πόρτα. Ὅσο καὶ νᾶναι σοβαρὰ τὰ ὅσα λένε τὰ πρόσωπα αὐτὰ
ὁ ἀναγνώστης προσέχει περισσότερο στὴν κωμικότητα τῆς σκηνῆς.

Μ’ ὅλα αὐτὰ ὁ κ. Νικολαΐδης μὲ τὸν καιρὸ καὶ μὲ προσοχὴ
νομίζομε πὺς θὰ γράφει πολὺ καλύτερα πράγματα.

Ρ. Σ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ “Ἀπὸ τῆ γῆ στὸν Ἄρη”. Ἀθήνα 1929.

“Ἦταν καὶ δὲν ἦταν” λαϊκὰ παραμῦθια διαλεγμένα ἀπτὴν κ.
Εὐδ. Ἀθανασούλα. Ἐκδ. Οἶκος Δημητράκου. Ἀθήναι 1929.

RAVINDRANATH TAGORE “Τὸ Μισόγεμο φεγγάρι”. Μεταφρ. Ε.
Λαγοπούλου-Ἀποστολίδου. Ἐκδ. Στοχαστῆ Ἀθήνα.

ΚΑΙΣΑΡ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ “Ὁ παράφωνος ἀνδρὸς”. Ἐκδ. Οἶκος Α.
Τ. Ράλλη. Ἀθήνα 1929.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

“Πρωτοπορία” Διευθυντῆς Φῶτος Γιοφύλλης. Μάρτης 1929,
μὲ συνεργασία Ψυχάρη, Παπατζώνη, Γιώργου Βαλιταδώρου. Τὸ
τεῦχος ἔχει τὴν ξυλογραφία τοῦ Γαλάνη “Ξεδιαντροπιές” καὶ μιὰ
ἐλαιογραφία “Γυμνὸ” τοῦ ζωγράφου Γιάνη Μηταράκη ἀπτὴν τε-
λευταία του ἐκθεσὴ στὴν Ἀθήνα.